

การเก็บยาให้ถูกต้องอย่างไร?

การจัดเก็บยาที่ไม่ถูกต้องจะทำให้ยาสูญเสียประสิทธิภาพจากการที่สัมผัสกับ อากาศ ความชื้น และ แสงแดด ซึ่งจะเร่งให้เกิดการเสื่อมสภาพของยา ดังนั้น

- ไม่ควรแกะยาที่บรรจุในแผง หรือแบ่งออกจากภาชนะที่ทางผู้ผลิตได้บรรจุมา ทั้งนี้เพื่อให้ยามีประสิทธิภาพอยู่ได้จนถึงวันหมดอายุตามที่ระบุ

- หากมีความจำเป็นต้องแกะยาออกจากแผง หรือแบ่งยาออกจากกระปุกใหญ่ ให้แบ่งออกมาทีละน้อย

สำหรับยาบางรูปแบบ แม้ว่าหลังเปิดใช้จะเก็บอย่างถูกต้องก็ไม่สามารถเก็บยานั้นได้ถึงวันที่หมดอายุ เช่น ยาหยอดตา หลังเปิดใช้มีอายุอยู่ได้ 1 เดือน ยาปฏิชีวนะชนิดน้ำเชื่อมแขวนตะกอน หากเก็บที่อุณหภูมิ (25 องศาเซลเซียส) อยู่ได้ 1 สัปดาห์ และหากเก็บในตู้เย็นอยู่ได้ 2 สัปดาห์ เป็นต้น

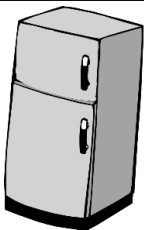
การเก็บในตู้เย็นจะเก็บไว้บริเวณไหนดี?

คำแนะนำง่ายๆ ในการเก็บยาในตู้เย็นมีดังนี้

“เก็บยาในตู้เย็น” หมายถึงเก็บยาที่อุณหภูมิ 2-8 องศาเซลเซียส นั่นคือตู้เย็นช่องธรรมดา นอกจากระบุชัดเจนว่า “เก็บยาในช่องแช่แข็ง”

ไม่ควรเก็บที่ส่วนประตู เพราะอุณหภูมิไม่คงที่เมื่อเปิด-ปิดตู้เย็น

หากเป็นตู้เย็นชนิดประตูเดียวที่ไม่ได้แยกเป็นสัดส่วนช่องแช่แข็งและช่องธรรมดาชัดเจน ไม่ควรวางยาไว้บนชั้นบนสุดที่ใกล้กับช่องแช่แข็ง เพราะอุณหภูมิอาจเย็นเกินไปจนยาแข็งตัวได้ ควรวางที่ชั้นกลางของตู้เย็น

ภาชนะยาที่เหมาะสมต่อการใช้ในชีวิตประจำวัน

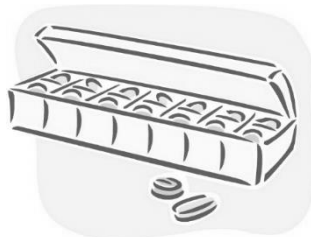
คำแนะนำในการจัดเก็บหรือแบ่งบรรจุยา

ไม่ควรแกะยาที่บรรจุในแผง หรือแบ่งออกจากภาชนะ เช่น กระปุกยา หรือขวดยาที่ทางผู้ผลิตได้บรรจุมาไว้แต่แรก เพราะประเภทบรรจุภัณฑ์เริ่มแรกนั้นจะได้ตามมาตรฐานมากที่สุด หากต้องแกะหรือแบ่งยาจากบรรจุภัณฑ์เดิมให้ปฏิบัติดังนี้

1. กรณีที่เป็นแผงยา อาจตัดแบ่งแผงยาออกเป็นขนาดย่อยๆ และบรรจุลงในกล่อง ซองหรือดิลบยา โดยขอบแผงยาที่ตัดแล้วจะต้องไม่ฉีกขาดหรือมีรูทะลุถึงส่วนที่บรรจุยาเม็ดในแผง

2. กรณีแบ่งยาออกจากกระปุกใหญ่ หรือแกะยาออกจากแผงลงในภาชนะบรรจุใหม่ ให้เลือกภาชนะที่ปิดแน่น (Tight) ในการจัดเก็บ และควรมีคุณสมบัติที่กันแสงได้ หากไม่มีและจำเป็นต้องแบ่งยา ให้แบ่งลงในภาชนะบรรจุประเภทปิดสนิท เช่น ซองยา กล่องยาหรือดิลบยา จะต้องปิดภาชนะให้สนิทเสมอ และไม่ควรเก็บยาเม็ดเกิน 1 สัปดาห์ (ระยะเวลาอาจเพิ่มขึ้นหรือลดลงได้ ตามความคงตัวของตัวยา)

3. ต้องสังเกตลักษณะกายภาพของยาก่อนรับประทาน หากพบว่าเม็ดยามีลักษณะที่ผิดปกติหรือเปลี่ยนไปจากเดิมที่เคยทาน ควรตรวจทานยาดังกล่าวและปรึกษาเภสัชกร

ยาหมดอายุ เสื่อมสภาพ

.....ดูอย่างไร

และ วิธีการเก็บยาที่ถูกต้อง

จัดทำโดย

คณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

ที่มา: <http://www.pharmacy.mahidol.ac.th/th/knowledge/article/165/ยาหมดอายุ>

ยาหมดอายุ

วันหมดอายุ คือวันที่กำหนดอายุการใช้ยาเพื่อแสดงว่ามีคุณภาพมาตรฐานตลอดช่วงระยะเวลาจนถึงวันสิ้นอายุ

หากจัดเก็บยาไม่เหมาะสม ยาถูกเปิดใช้ เปลี่ยนบรรจุภัณฑ์ หรือเก็บนานเกินวันหมดอายุก็ส่งผลให้ยาเสื่อมสภาพได้

วิธีการดูยาหมดอายุ

1. ยาที่อยู่ในบรรจุภัณฑ์ของบริษัทผู้ผลิต สามารถสังเกตวันหมดอายุได้บนฉลาก หรือบรรจุภัณฑ์ เช่น แผงยา ซองยา เป็นต้น (กรณีระบุเฉพาะเดือน/ปี ที่หมดอายุ วันหมดอายุจะเป็นวันสุดท้ายของเดือน)

2. ยาที่มีการแบ่งบรรจุออกจากขวดเดิม เช่น ยานับเม็ด หรือน้ำแบ่งบรรจุ จะกำหนดให้มีอายุไม่เกิน 1 ปี หลังจากวันที่แบ่งบรรจุ แต่หากวันหมดอายุที่กำหนดโดยบริษัทผู้ผลิตสั้นกว่า ให้กำหนดอายุตามช่วงที่สั้นกว่า

3. ยาน้ำที่มีสารกันเสียทั้งชนิดรับประทาน และใช้ภายนอก หลังจากเปิดใช้ควรเก็บไว้ไม่เกิน 6 เดือน

4. ยาผงแห้งผสมน้ำ หลังจากผสมน้ำแล้ว อายุยาให้อึดตามข้อมูลที่บริษัทระบุไว้บนฉลาก บางชนิดสามารถเก็บไว้ได้หลังจากที่ผสมน้ำแล้ว บางชนิดผสมน้ำแล้วต้องแช่เย็น หรือบางชนิดต้องใช้ทันทีที่ไม่สามารถเก็บไว้ได้

5. ยาหยอดตา ยาป้ายตา

- ชนิดที่ใส่สารต้านเชื้อการเจริญเติบโตของเชื้อโรค (Preservative) จะมีอายุไม่เกิน 1 เดือนหลังการเปิดใช้
- ชนิดไม่เติมสารต้านเชื้อการเจริญเติบโตของเชื้อโรค ควรใช้ให้หมดภายใน 1 วัน หลังการเปิดใช้

ยาเสื่อมสภาพ

ผู้ป่วยมักเข้าใจว่ายาสามารถใช้ได้ครบเท่าที่ยังไม่หมดอายุ แต่ความเป็นจริงยาอาจมีคุณลักษณะ (รูปร่าง สี กลิ่น รสชาติ) คุณภาพ หรือประสิทธิผลการรักษาเปลี่ยนแปลงไป จากการเก็บรักษาไม่เหมาะสม (อุณหภูมิ ความชื้น แสง) ทำให้ยาเสื่อมสภาพก่อนหมดอายุ จึงไม่ควรบริโภค เพราะอาจจะก่อให้เกิดอันตรายถึงชีวิตได้

วิธีการดูยาเสื่อมสภาพ

รูปแบบยา	ลักษณะเสื่อมสภาพ
ยาเม็ดไม่เคลือบ	เม็ดยาแตกหักกะเทาะ บวม มีรอยต่าง สี เปลี่ยน เม็ดยาคิดกัน
ยาเม็ดเคลือบ	มีรอยร้าวต่างที่เม็ดยา สารที่เคลือบเหนียวขึ้น เม็ดยาคิดกันเป็นก้อน สีเปลี่ยน
ยาผง	ผงยาเกาะกันเป็นก้อนแข็ง หรือเปลี่ยนสี
ยาแคปซูล	บวม เปลือกนิ่มหรือแข็งแตกง่าย แคปซูลติดกัน
ยาน้ำใส	ขุ่น มีตะกอน มีเชื้อขึ้น เกิดฟองก๊าซ สีกลิ่น และรสชาติเปลี่ยน
ยาน้ำเชื่อม	ยาแยกชั้น เขย่าแล้วไม่รวมเป็นเนื้อเดียวกัน
ยาน้ำแขวนตะกอน	สีเข้มขึ้น ยาคกตะกอน เขย่าแล้วไม่สามารถรวมเป็นเนื้อเดียวได้
ยาฉีด และน้ำเกลือ	ขุ่น เปลี่ยนสี เกิดฟิล์มที่ผิวหน้า เกิดฟองก๊าซ มีเส้นใยคล้ายขนแมว
ยาเหน็บ	ยานิ่ม แห้ง หรือแข็งเกินไป
ยาครีม	แยกชั้น สี เนื้อสัมผัส และความหนืด
ยาขี้ผึ้ง	เปลี่ยนไป มีของเหลวไหลเยิ้ม มีกลิ่นผิดปกติ

การกำจัดยาเหลือใช้ที่ถูกต้อง

ในกรณีที่ “ยาเหลือใช้” ที่มีอยู่เสื่อมสภาพ หรือหมดอายุลง พึงระลึกไว้เสมอว่าเมื่อเราทิ้งยาเหล่านั้นไปแล้วอาจมีผู้ที่เก็บยานั้นได้แล้วนำไปใช้ต่อ ทำให้ได้รับอันตรายจากยาเหลือไว้ ดังนั้น

การทิ้งยาเหลือใช้ควรทำให้ยาเหล่านั้นเสียสภาพก่อน หรือทำให้ไม่สามารถนำมาใช้ต่อได้อีก

- ยาเม็ดหรือแคปซูลควรที่จะทำการบดให้แตกละเอียด ก่อนจากนั้นจึงทำการคลุกกับสารที่ไม่ต้องการ เช่น ขี้เถ้า ดิน หรือกากกาแฟ จากนั้นจึงห่อด้วยกระดาษหรือถุงพลาสติกอีกชั้นหนึ่งแล้วนำไปทิ้งถังขยะ
- ยาน้ำควรเทยาออกจากขวดให้หมดโดยอาจคลุกยากับสารที่ไม่ต้องการและห่ออีกชั้นก่อนนำไปทิ้ง

ไม่แนะนำให้ทิ้งยาลงในโถส้วม หรืออ่างล้างจาน เนื่องจากจะทำให้ยากระจาย และปนเปื้อนสิ่งแวดล้อมในธรรมชาติ ซึ่งทำยที่สุด แล้วเราอาจได้รับอันตรายจากยาที่เราเป็นคนทิ้งโดยไม่รู้ตัว

